

Notitie MID-TERM

Behoort bij collegebesluit d.d. 31 januari 2017

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3
EERSTE DEEL	3
Welke sterke kanten heeft De Marne de afgelopen jaren getoond en willen we de komende jaren inzetten maar ook na de herindeling graag behouden?.....	3
Wat hebben we gerealiseerd?	4
THEMA WONEN EN ZORG	4
THEMA INVESTEREN IN ONTWIKKELING	5
THEMA HERINDELING	6
THEMA BESTUUR.....	6
THEMA FINANCIËN	7
Conclusie	8
TWEEDE DEEL	9
Welke ambities willen en kunnen we nog realiseren voordat we opgaan in een heringedeelde gemeente	9
Vertaling van het collegeprogramma tot 31 december 2018: ambities en richting	9
THEMA WONEN EN ZORG	9
THEMA INVESTEREN IN ONTWIKKELING	11
THEMA HERINDELING	12
THEMA BESTUUR.....	12
THEMA FINANCIËN	14
Vertaling van ambities naar €	15

Inleiding

We zijn halverwege de collegeperiode 2014-2018 en staan aan de vooravond van de herindeling. Tijd om ons te bezinnen op de stand van zaken in De Marne en te kijken naar de komende twee jaar.

Deze notitie bestaat uit twee delen. In het eerste deel gaan we in op de sterke kanten die gemeente De Marne de afgelopen jaren heeft getoond en die we de komende jaren blijven inzetten, maar ook na de herindeling graag willen behouden. We gaan in op de stand van zaken van ons collegeprogramma.

Het tweede deel gaat over de ambities die we willen en nog kunnen realiseren de komende twee jaar als gemeente De Marne. Dit deel wordt afgesloten met een lijst van investeringen en/of budgetten die verband houden met deze ambities.

EERSTE DEEL

Welke sterke kanten heeft De Marne de afgelopen jaren getoond en willen we de komende jaren inzetten maar ook na de herindeling graag behouden?

In De Marne maken we met behulp van de context gedreven werken een omslag naar een organisatie waarin medewerkers signalen uit de samenleving opvangen, in gesprek gaan met inwoners en ondernemers en zo mogelijk in gezamenlijk overleg beleid opstellen en uitvoeren. We zijn trots op wat we daarmee tot nu toe hebben bereikt.

We gaan voor leefbare dorpen en willen dit bereiken door samen met burgers, met de maatschappij bezig te zijn, ons realiserend dat de invloed van de overheid niet overschat mag worden. We groeien immers toe naar een samenleving waarin de burger meer regie gaat voeren over zijn eigen leven en dat er in steeds mindere mate een overheid zal zijn die dat bepaalt.

Omgevings- en organisatiesensitiviteit, durf en daadkracht – oftewel sense and response – zijn onze krachten. We durven vaker buiten gebaande paden te denken en te werken. We veranderen gestaag van een aanbod gestuurde organisatie in een vraag gestuurde organisatie die luistert naar haar inwoners, en hebben daarbij vooral oog en oor voor de kwetsbare groepen in onze gemeente. Signalen uit de samenleving benutten we als positieve inspiratiebron. En daar is moed voor nodig.

Om deze werkwijze en resultaten te borgen kunnen we niet zonder goede planning en control. De Marne heeft adequate planning- en control instrumenten, maar het is zaak het gebruik daarvan te borgen en steeds te verbeteren: we plannen, voeren uit, evalueren en leren daarvan voor onze vervolg acties.

Met deze passie en gedrevenheid willen we ook de komende twee jaren aan de slag gaan. Vertrouwen, flexibiliteit, creativiteit en zelfreflectie zijn daarbij randvoorwaarden: Vertrouwen tussen medewerkers onderling, maar ook tussen het bestuur, de directie en de medewerkers. Door op elkaar te kunnen en willen vertrouwen wordt het mogelijk om onze doelen te realiseren. We blijven elkaar opzoeken en staan voor een integrale aanpak.

Flexibiliteit betekent in staat te zijn te schakelen om tijdig in te kunnen spelen op veranderingen. Dit is een sterke kant gebleken van De Marne die we ook de komende jaren hard nodig zullen hebben.

Alleen met creativiteit zijn we in staat om anders te denken, om gebaande paden te verlaten en nieuwe wegen in te slaan. Onze resultaten spreken voor zich.

Zelfreflectie gebruiken we om te leren. We blijven kritisch naar onszelf omdat we altijd op zoek zijn naar methoden om het beter te doen.

Deze manier van werken, waarbij openheid en laagdrempeligheid onze kwaliteiten zijn, kent ook een zekere kwetsbaarheid. Het zal niet altijd goed gaan. Maar het belangrijkste besef blijft dat we het samen moeten doen en dat we elkaar moeten blijven vasthouden.

Wat hebben we gerealiseerd?

Hieronder volgt een korte – doch niet uitputtende – opsomming van de stand van zaken, gekoppeld aan de thema's van het collegeprogramma 2014-2018.

THEMA WONEN EN ZORG

Het **Woon- en Leefbaarheidplan** van eind 2011 is nog steeds – hoewel niet statisch – de leidraad voor de kwaliteit van wonen en leven in De Marne te komende jaren. Om te anticiperen op de verwachte daling van het aantal inwoners wordt in samenwerking met Wierden en Borgen huizen die daarvoor in aanmerking komen gesloopt of geschikt maken voor de groeiende groep oudere inwoners. In het kader van de krimp zijn in totaal 103 sociale huurwoningen gesloopt en zijn/worden er 45 sociale huurwoningen nieuw gebouwd. Er is een project dat eigenaren van leegstaand vastgoed ondersteunt bij het vinden van een nieuwe bestemming. Voor de meeste (clusters) van kernen zijn dorpsvisies door de dorpen zelf (of met ondersteuning, zoals bij Wehe den Hoorn) beschikbaar. In Leens hebben de inwoners samen met alle verenigingen (waaronder de sportverenigingen) een gezamenlijke visie opgesteld: de kracht komt vanuit de samenleving.

In 2015 heeft de gemeenteraad het geactualiseerde **Integraal Huisvestingsplan (IHP)** voor scholen vastgesteld. In het IHP staat welke investeringen de gemeente en de scholen tot en met 2019 doen om goed gehuisvest te zijn. In 2016 is gestart met uitvoeren van het IHP volgens planning. De afgelopen drie jaar heeft De Marne bijgedragen aan het Kennisplatform Kindvoorzieningen Noord-Groningen. Dit platform heeft in De Marne mede geleid tot initiatieven voor een **kindcentrum** in zowel Leens als Eenrum. Plannen hiervoor zijn in het IHP 2015 door de gemeenteraad vastgesteld. In 2016 zijn voorbereidingen getroffen om in 2017 en 2018 een IKC te realiseren.

We zorgen ervoor dat onze inwoners **zo lang mogelijk zelfstandig** in hun eigen dorp kunnen blijven wonen. Mede door het beschikbaar maken van middelen ten behoeve van inwonersinitiatieven op het gebied van informele zorg (project Noabers) proberen we onze inwoners met elkaar te verbinden en zorg te faciliteren op een manier die bij het eigen dorp past.

Vanzelfsprekend geven we uitvoering aan onze wettelijk taken op het gebied van de **decentralisaties**. Het uitgangspunt hierbij is dat we dit integraal doen. Dat is gedeeltelijk gelukt. Beleidsmatig wordt in hoge mate samengewerkt en worden beleidsstukken zo veel als mogelijk op elkaar afgestemd. Onder andere door de tijdsdruk van verschillende processen is dit nog niet met alle beleidsstukken het geval. Er wordt hard gewerkt om dit te realiseren. Het college heeft (samen met de colleges van BW en E) vertrouwen gegeven aan de eigen organisatie op het gebied van het sociaal domein: zij heeft een grootschalige ambtelijke (en daarop volgend ook bestuurlijke) samenwerking *laten* ontstaan, ondanks het feit dat er formeel nog geen sprake was van samenvoeging of herindeling. Dit heeft geresulteerd in een gezamenlijke beleidsagenda en –begroting Sociaal Domein BMWE, waarin alle beleidscapaciteit van de vier gemeenten gebundeld zijn en ten dienste staan van de beleidsagenda BMWE. Om hier sturing aan te geven hebben de zes portefeuillehouders van het sociaal domein portefeuillehouders overleg Sociaal Domein opgezet.

THEMA INVESTEREN IN ONTWIKKELING

In deze eerste twee jaar van de collegeperiode zijn de ontwikkelingen in **Lauwersoog** met grote voortvarendheid ter hand genomen. De kaderverlenging is feestelijke geopend, veel onderdelen van Lauwersom zijn opgeleverd en de provincie heeft een start gemaakt met de reconstructie van de N361.

Economisch hebben deze projecten **spin-off** gegenereerd: de vestiging van Shiplift en het Garnalenpelcentrum, en ook de horeca is hier en daar gerestyled. In september jl. is ruim € 1.400.000 subsidie toegekend aan het project Strandweg e.o. waarmee o.a. de openbare ruimte rondom het dorp Lauwersoog kan worden aangepakt.

In 2015-2016 is veel tijd besteed aan de ontwikkeling van concepten voor het **Werelderfgoedcentrum**, samen met de partners provincie, EHL, SBB en het Zeehondencentrum.

Ten aanzien van de problematiek rond het **Westgat** zijn voor het eerst in jaren concrete stappen gezet. Partijen hebben om de tafel gezeten met RWS om een oplossing te zoeken en er is een Maatschappelijke kosten en baten analyse opgeleverd die veel inzicht geeft in de stand van zaken van de haven en het economisch belang van de haven van Lauwersoog voor de regio. De raad heeft het besluit genomen om budget beschikbaar te stellen voor het baggeren en in 2017 wordt samen met de Provincie een integrale havenvisie voor Lauwersoog opgesteld waarin scenario's voor duurzame bereikbaarheid en een duurzaam toekomstperspectief van de haven worden onderzocht.

In 2016 is gestart met het project energiebesparing en de reductie van lichteinder voor de visserijhaven, de veerhaven en de kern van Lauwersoog. In nauw overleg met stakeholders en diverse bedrijven/verenigingen en eigenaren is gewerkt aan het plan om de kwaliteit 'duister-nis' te bestendigen voor het verkrijgen van de status **Dark Sky Park Lauwersmeer**. Deze internationale status is in oktober jl. verleend.

House of Design is in september jl. gestart met het project 'We gaan het Meemaken'. De Open Dag op het **bedrijvenpark De Marne**, die samen met dit platform was georganiseerd, heeft op bijzonder veel belangstelling mogen rekenen. Aandacht voor het bedrijvenpark heeft er inmiddels ook toe geleid dat er veel interesse is getoond in de kavels en dat er daadwerkelijk 2 kavels zijn verkocht. Het project **We gaan het Meemaken** gaat in 2017 als zelfstandig project fase twee in waarbij een Maakplaats wordt gevestigd op het bedrijventerrein, de eerste buiten de stad Groningen. Hierin wordt plaats geboden aan start ups en wordt de keten – grondstof-makers-afnemers- bij elkaar gebracht. De gemeente heeft hierbij de rol van aanjager en faciliteerder.

Het project **Kiek over Diek** is met succes afgerond na 5 jaar. Ter afsluiting heeft het Festival Over de Vloed plaatsgevonden waar met de ondernemers in het gebied is samengewerkt. De ondernemers en de provincie en deelnemende gemeenten willen graag een vervolg hieraan geven en het festival verduurzamen. In de komende jaren wordt hiervoor gekeken naar koppelingsmogelijkheden met reeds geplande evenementen zoals De Kerstvloed, Culturele Hoofdstad Leeuwarden en 50-jarig bestaan Lauwersmeer. De Marne zal hiervan de trekker zijn.

De toeristische organisatie **Promotie Waddenland** heeft zich ontwikkeld tot een volwassen organisatie en tot een volwaardige gesprekspartner in het toeristische maatschappelijke veld. De organisatie is goed gepositioneerd bij de toeristische ondernemers in het gebied en het productassortiment is uitgebreid. Er zijn externe financieringsmiddelen tot stand gebracht en er wordt er steeds meer de koppeling met de stad tot stand gebracht door deel te nemen in diverse activiteiten zoals de Waddendag.

De laatste twee jaren heeft de stichting Herstel Erfgoed De Marne zich hard gemaakt voor het tot stand brengen van een ‘**Ploeg Huis**’ in het monumentale Pand in Wehe-den-Hoorn; de oude Parochieschool aan de Mernaweg. Hiertoe is veel lobbywerk verricht met diverse stichtingen die de Ploegwerken beheren, de eigenaresse van het pand, het Groninger Museum e.v. en er is een stevige commissie van aanbeveling tot stand gebracht. In 2016 is er een begin gemaakt met een haalbaarheidsonderzoek om aanspraak te kunnen maken op een substantiële subsidie van de NAM leefbaarheidsfonds m.b.t. het spoor herbestemming erfgoed. Daarnaast wordt er gekeken om een Waddenfonds aanvraag in te dienen begin 2017 voor restauratie/herbestemming. In het Werkmanjaar 2015 zijn vanuit een ander initiatief diverse onderdelen tot stand gebracht in het dorp Leens, het geboortedorp van de schilder Werkman, die onderdeel uitmaakt van het beroemde Ploeg Schilders collectief. De gemeente faciliteert bij deze projecten.

Onze gemeente is steeds meer betrokken bij de problemen rond de **gaswinning** in Noord-Groningen. Het aantal schademeldingen stijgt. De NAM en het Centrum voor Veilig Wonen (CVW) hebben inmiddels ca. 1000 meldingen ontvangen. Elf Ommelandse gemeenten werken samen om de regie te houden bij deze problematiek. De gemeente De Marne investeert hierbij extra in krimp en leefbaarheid, toekomstperspectief en gebiedsregie en interne coördinatie en afstemming. Voor de gemeente geldt dat er geen sprake is van het uitvoeren van een versterkingsprogramma. Aandacht gaat nu dan ook vooral uit naar de actualisatie van het meerjarenprogramma. Dit document wordt eind 2016 door de Nationaal Coördinator Groningen (NCG) opgesteld en vormt de basis voor het uitvoeringsprogramma 2017. Aandachtspunten hierin voor de Marne blijven zaken als het inzetten op een goede schadeafhandeling, ook buiten de contourlijn. Ook de wens van de Marne om het leefbaarheidsspoor (Kansrijk Groningen) verder los te koppelen van de versterkingsopgave is nu nog een voortdurend terugkerend thema.

Samen met 20 Groningse gemeenten, de provincie Groningen, de Veiligheidsregio en de twee Waterschappen heeft De Marne beroep aangetekend bij de Raad van State tegen het instemmingsbesluit van de minister over gaswinning in Groningen. Het beroep en de uitspraak worden afgewacht.

THEMA HERINDELING

De gemeenteraad heeft op 13 oktober jl. de keuze voor de samenvoeging van de gemeenten De Marne, Bedum, Winsum en Eemsum per 1 januari 2019 bekrachtigd. Samen staan de gemeenten sterker in het bedienen van de ± 50.000 inwoners in het gebied boven Groningen. De afzonderlijke gemeenten werken nu al intensief op diverse terreinen met elkaar samen. De mogelijkheden voor samenwerking hebben het eindpunt bereikt. Een volgende stap, namelijk herindeling, is nu gezet.

THEMA BESTUUR

De inzet van onze **vitaliteitscoördinator** is erop gericht om de dorpen in staat te stellen “vitaal” te worden en/of te blijven. Zij is aanwezig in onze dorpen en vervult tussen de dorpen en het gemeentehuis een verbindende functie: het halen en brengen van informatie om er voor te zorgen dat informatie aan elkaar wordt gekoppeld, integraliteit gewaarborgd is, er een heliointerview ontstaat met betrekking tot wat er allemaal in de dorpen (maar ook in het gemeentehuis) gebeurt.

In de afgelopen periode hebben we op een andere manier invulling gegeven aan het beschikbaar stellen van middelen ten behoeve van dorpen. We hebben binnen meerdere projecten middelen vrijgemaakt om op basis van **eigen inwoners- initiatief** voorstellen toe te kennen. Belangrijk daarbij is dat we de beoordeling aan de voorkant op integrale wijze vorm hebben

geven, en gebaseerd op het ACTIE-instrument. Hierdoor creëren we draagvlak, potentie en eigenaarschap bij de initiatiefnemers waardoor de kans op daadwerkelijke borging in de maatschappij wordt vergroot. Ook hier heeft het context gedreven werken en integrale aanpak van verschillende taakvelden haar vruchten afgeworpen.

Niet alleen vanuit het programma Krimp en Leefbaarheid worden inwoners geactiveerd bij hun leefomgeving. Ook vanuit het taakveld Infra worden bewoners actief meegenomen in **visies en plannen** over veiligheid, verkeer, speelvoorzieningen, groen etc. Een mooi voorbeeld is Mensingeweer, die o.a. heeft geparticipeerd in het zoeken naar een verkeersveilige oplossing voor dit deel van de N361 en is betrokken bij de inrichting van de nieuwe rotonde. Voorbeelden waarbij het **context gedreven werken** aantoonbaar werkt.

Er is gestart met de Pilot “**Veilig door de Marne**”. Inwoners en groepen van inwoners zijn uitgenodigd zelf initiatieven te nemen voor het verbeteren van de verkeersveiligheid door ook vooral te omdenken. Initiatieven vanuit de dorpen voor het verbeteren van de verkeersveiligheid kwamen o.a. uit Warfhuizen, Zuurdijk, Westernieland, Hornhuizen, Wehe-den Hoorn, Leens en Ulrum.

Natuurlijk is er ook hard gewerkt om het ‘**gewone**’ **werk** zo optimaal mogelijk te laten verlopen. Wij zijn trots op onze medewerkers! De capaciteit van de organisatie is krap en kwetsbaar, maar we zijn in staat om de primaire en secundaire processen te organiseren en uit te voeren. De mate van inhuur is de afgelopen twee jaar zeer gering geweest. In het kader van de organisatieontwikkeling hebben verschillende werkgroepen het afgelopen jaar voorstellen gedaan om processen te verbeteren. Ook is met context gedreven werken meer ervaring opgedaan: een kwaliteit van onze medewerkers die wij zeker willen mee nemen naar de nieuwe gemeente.

De reguliere processen van het taakveld **Infra** lopen binnen de budgettaire mogelijkheden goed. De resultaten van de geleverde kwaliteit zijn vaak beter dan beoogd en er wordt continue gezocht naar kansen en mogelijkheden voor synergie. De processen van **Burgerzaken** verlopen goed: de burger wordt goed geholpen. Uit de audits blijkt dat de gemeente De Marne heel goed scoort op de processen. Landelijk zelfs nummer 1. Ook de verkiezingen zijn in 2016, inclusief de Waterschap verkiezingen goed verlopen. In 2017 is de volgende verkiezing voor de Tweede Kamer. Met iBurgerzaken is inmiddels gestart.

THEMA FINANCIËN

De producten uit de P&C cyclus zijn geactualiseerd, de meerjarenbegroting kent een positief resultaat en de financiële positie laat het toe om de belastingdruk voor de inwoners iets te verlagen. Kortom, de organisatiewijziging, maar ook de realisering van taakstellingen op het gebied van onderhoud van infrastructuur en gebouwen, buitendienst en subsidies, voorzieningen en overig zijn tot een **goed financieel einde** gebracht.

Daarnaast is het 1^e jaar van de decentralisaties met een positief financieel resultaat afgesloten. En zoals het zich nu laat aanzien zal dit ook het 2^e jaar het geval zijn.

De omvang van de Algemene reserve is stevig en op 13 oktober 2016 heeft **Enexis** aangekondigd dat ze een deel van het aandelenpakket van De Marne koopt ter waarde van € 1.512.000. Inmiddels is dit bedrag gestort en in een bestemde reserve gevloeid.

Conclusie

Terugblikkend op de periode 2014-2016 kan geconcludeerd worden dat het collegeprogramma goed wordt uitgevoerd. Er is geen aanleiding de thema's aan te passen of nieuwe thema's toe te voegen. De ingeslagen weg kunnen we gezamenlijk borgen en stevig positioneren richting herindeling. Met een kleine ambtelijke organisatie is de afgelopen twee jaar veel werk verstouwd: wij zijn trots op onze medewerkers.

De gemeenteraad heeft bij de vaststelling van de kadernota 2017-2020 de wens uitgesproken dat duurzaamheid en energietransitie worden vormgegeven. In het volgende deel komen we daarop terug.

TWEEDE DEEL

Welke ambities willen en kunnen we nog realiseren voordat we opgaan in een heringedeelde gemeente

De komende jaren zullen we een transformatie en transitie doormaken. We gaan op in een grotere gemeente en het is onze wens dat deze nieuwe gemeente meer zal zijn dan enkel de optelsom van de huidige vier. Ontschotting zal een belangrijke opgave zijn die soms ook lastig zal blijken. Het is echter wel noodzakelijk omdat we ervan overtuigd zijn dat dit kan leiden tot nog grotere slagvaardigheid.

We zullen onze raad goed moeten faciliteren en positioneren want we realiseren ons dat hij enorm veel kostbare kennis heeft van onze gemeente en haar inwoners. Kennis die ons mede in staat stelt om op de juiste wijze te handelen.

We hechten grote waarde aan de betrokkenheid van onze medewerkers bij het herindelingsproces en we zullen ons dan ook inzetten om dit zo goed mogelijk te organiseren.

Onze inwoners willen we zo goed mogelijk betrekken bij het proces van herindelen.

De herindeling vormt een uitdaging. Ons belangrijkste doel is om samen met Bedum, Winsum en Eemsmond synergie te creëren en een mooie nieuwe gemeente te vormen. Hierin zouden wij graag zien dat niet alleen onze sterke kanten worden voortgezet en goed tot hun recht zullen komen maar ook die van Bedum, Winsum en Eemsmond. We hebben er alle vertrouwen in dat daardoor de herindeling meerwaarde gaat opleveren.

Vertaling van het collegeprogramma tot 31 december 2018: ambities en richting

THEMA WONEN EN ZORG

In sommige kernen wordt leegstaand en verpauperd vastgoed onderhand problematisch. De mate waarin de gemeente hiertegen kan optreden is minimaal. Via de meertrapsraket: informeren, verleiden, handhaven en uiteindelijk opkopen (alleen uitzonderlijke gevallen) wordt ingestoken op het verbeteren van de kwaliteit van vooral de particuliere woningmarkt. Ook worden eigenaren van leegstaand vastgoed ondersteund bij de zoektocht naar een herbestemming van panden. De komende twee jaar zal het beleid erop gericht zijn dat voor leegstaand vastgoed ofwel nieuwe plannen worden ontwikkeld dan wel sloop plaats vindt. Daarbij is het van belang dat de eigenaar in eerste instantie zelf verantwoordelijkheid draagt en neemt. In uiterste gevallen kan de gemeente zelf tot aankoop (en daarna sloop) overgaan. Het tegengaan van verpaupering verhoogt de leefbaarheid in de dorpen. Het zou goed zijn wanneer de gemeente De Marne een budget heeft van waaruit zij uiteindelijk een pand kan aankopen en afbreken. Natuurlijk moet dit moment van aankoop niet te vroeg zijn. Voorgaande eigenaren moeten al fors hebben afgewaardeerd, alle opties ten aanzien van herbestemmen zijn doorlopen en langdurige leegstand en verpaupering dreigt. Een vastgoedfonds kan dan op een aantal locaties binnen de gemeente uitkomst bieden. Aansluiting moet worden gezocht met het provinciale **Transitiefonds Particuliere Woningvoorraad** en het gemeentelijk project Particuliere woningverbetering. Voor het gemeentelijk project is budget beschikbaar; we moeten onderzoeken dit budget breder ingezet kan worden. In voorkomend geval kan er sprake zijn dat meer budget benodigd is voor aankoop dan wel sloop; wij zullen de gemeenteraad dan vragen aanvullende middelen beschikbaar te stellen.

In 2014 en 2015 is deels uitvoering gegeven aan het **Klimaatbeleidsplan** 2013-2020. De gemeente zet hier in op een drietal speerpunten:

- Stimuleren van initiatieven vanuit de samenleving.
- Inhoud geven aan de voorbeeldfunctie van de gemeente.
- Energie neutrale organisatie (als springplank richting energie neutrale gemeente)

Met name het stimuleren van initiatieven vanuit de samenleving en de eigen voorbeeldfunctie kunnen de komende twee jaar beter uit de verf komen. Om inhoud te kunnen geven aan deze doelstellingen is de insteek om voor 2017 een **aanjager/coördinator** Duurzaamheid en Energietransitie (zie ook de wens van de gemeenteraad) aan te trekken voor ca. 2 dagen in de week. De werkzaamheden van deze aanjager zou bestaan uit een drietal taken:

- Opbouwen en onderhouden van een netwerk.
- Coördineren / aanjagen / faciliteren van duurzame initiatieven van derden in de gemeente De Marne.
- Realiseren van een aansprekend project op gebied van duurzaamheid en energietransitie binnen de gemeente

Onderzocht wordt of deze aanjager/coördinator kan worden bekostigd vanuit de aardbevingsmiddelen.

De eerder genoemde voorbeeldfunctie is aan de orde bij de Energievisie Leens (als uitvloeisel van het Klimaatbeleidsplan). In 2014 en 2015 is hieraan deels uitvoering gegeven met de toepassing van energiebesparende maatregelen in het zwembad. Voor een duurzame exploitatie van het zwembad is verwarming via een **hout gestookte ketel** van groot belang. Deze verwarmt zomers het zwembadwater en in de winter het gemeentehuis/IKC. Dit is niet alleen zeer duurzaam en milieuvriendelijk, maar leidt uiteindelijk ook tot lagere energielasten. De komende periode wordt ingezet op het binnenhalen van subsidie voor deze ketel.

Op termijn moeten ca. 400 lichtmasten vervangen worden: goed onderhoud is noodzakelijk om aspecten zoals veiligheid, functionaliteit, toonbaarheid én duurzaamheid tegen de maatschappelijk laagste kosten professioneel te kunnen invullen. Het zou goed zijn in de dorpen waar nog veel oude verlichting staat te kunnen vervangen. De ombouw naar **LED verlichting** leidt naast een energiebesparing van ca. € 3.000 per jaar en ook tot een nuttige bijdrage in het voorkomen van lichthinder. In 2017 en 2018 willen we daadwerkelijk overgaan tot vervanging en de gemeenteraad voorstellen hiervoor budget beschikbaar te stellen.

De uitvoering van de **decentralisatie** is nog niet op alle fronten integraal en betreft met name de **front- en backoffices**. Vanuit de pilot integrale zorg (in BMWE-verband) wordt er toegewerkt naar 1 plek per gemeente vanuit waar er in integrale teams wordt samengewerkt om zorg te verlenen in onze gemeenten. Hierin nemen de volgende functie deel: Integraal team: jeugdconsulenten, MEE, jeugdartsen, jgz-verpleegkundige, maatschappelijk werk, inkomensconsulent, participatie/werkcoach voor het derde spoor, wmo-consulenten en MEE medewerkers en Flexplekken: jongerenwerker, praktijkbegeleider, gedragswetenschapper, wellicht in de toekomst ook ambulante werker, toetsing wmo / kwaliteitsmedewerker, OGGz coördinator. Hiervoor is het noodzakelijk dat we huisvesting beschikbaar maken/hebben voor een team van medewerkers (zoals hierboven beschreven) van 15-20 personen. De kosten voor deze huisvesting bedragen per jaar € 80.000 en kunnen gedekt worden vanuit de reserves WMO.

Het **IKC** Eenrum heeft bij de provincie een aanvraag ingediend voor de bouw van het IKC Eenrums, inclusief de vestiging van een consultatiebureau in dit gebouw. Voor de vestiging van een consultatiebureau in dit gebouw is een bedrag van €76.000 excl. BTW geraamd. Hiervoor is geen subsidie ontvangen van de provincie. Een consultatiebureau in het IKC is uiterst wenselijk, zodat de voorziening laagdrempelig is voor ouders en er makkelijk afgestemd kan worden tussen de school, peuterschool, kinderopvang en het CB. Er wordt gekeken of het bedrag binnen de bouwkosten kan worden opgelost of anderszins een subsidie kan

worden aangevraagd. Er wordt rekening gehouden met een co-financiering van € 10.000 voor een subsidieaanvraag.

Op het onderwerp Gezondheid en Sport zijn ook ambities. Steeds meer scholen hebben geen vakonderwijs meer voor gym, terwijl **bewegingsonderwijs** noodzakelijk is. Om de scholen een impuls te geven tot het aanstellen van (1 uur) vakonderwijs op alle basisscholen is geld nodig. In Leens wordt al geruime tijd samengewerkt door alle verenigingen in het dorp (SVL). Het project Open Club bij de provincie loopt af, zodat er geen ondersteuning meer mogelijk is. Het is belangrijk dat we onze inwoners deze ondersteuning bieden, om zo een bijdrage te leveren aan de beoefening van **sport in Leens**. Op deze manier ondersteunen en motiveren we tevens de reeds samenwerkende instanties bij het aanwakkeren en stimuleren van de vitaliteit van dit dorp en de inwoners van De Marne. In 2017 en 2018 willen we daadwerkelijk overgaan tot faciliteren van het bewegingsonderwijs en het project Open Club en de gemeenteraad voorstellen hiervoor budget beschikbaar te stellen.

THEMA INVESTEREN IN ONTWIKKELING

Speerpunt van ontwikkeling blijft **Lauwersoog**. De komende twee jaar worden de projecten Lauwersom (einddatum juli 2017) en Strandweg e.o. (einddatum 31 december 2018) uitgevoerd en/of afgerond.

In 2017 moet er meer duidelijkheid komen van de partners (gemeente, Provincie, SBB, EHL en Zeehondencentrum) over de wens en economische haalbaarheid van het **Werelderfgoedcentrum**. Gezien het belang van het Werelderfgoedcentrum voor de ontwikkeling van Lauwersoog is het noodzakelijk dat de gemeente op dit moment ook haar commitment geeft in de vorm van een substantiële bijdrage in de ontwikkeling van het centrum en/of de openbare ruimte. Als de provincie en de gemeente samen een stevig financieel fundament onder het centrum leggen, wordt een goede basis gecreëerd voor een beroep op andere subsidies, financieringsbronnen en private investeringen.

Gemeente De Marne neemt een voortrekkersrol voor betere samenwerking en profilering van het **Waddengebied** inclusief het werelderfgoed. Voor De Marne is daarbij van belang de ontwikkeling van duurzaam toerisme, de erfgoedwaarden en beleving van visserij hoger op de agenda van het werelderfgoed te krijgen. Daartoe participeert De Marne actief binnen de groep van Waddengemeenten en Waddenzee Werelderfgoed. De gemeente zal steeds ambtelijk en bestuurlijk de noodzaak van de ontwikkeling van de Waddenzee – en bij voorkeur de ontwikkeling van het Werelderfgoedcentrum – uitdragen en benadrukken bij de Provincie, subsidiegevers, partners, stakeholders en andere betrokkenen.

Daarnaast is het zaak om de toeristische organisatie van De Marne en Winsum, Stichting. Promotie Waddenland, te verbreden en versterken zodat er een stevige toeristische organisatie staat wanneer de nieuwe gemeente die in 2019 tot stand wordt gebracht. Die een gedragen invulling geeft aan de toeristische potentie van het Werelderfgoed Waddenzee van Wad tot Stad.

Aandacht de komende twee jaar moet ook uitgaan naar economische groei. Impulsen om de aandacht voor cottage-industrie nieuw leven in te blazen alsmede het de mogelijkheid om te komen tot een **foodcluster**, gezien de aanwezige bedrijven als Heiploeg, visverwerking Schmidt e.v. moet worden onderzocht. Het onderzoek uit 2012 over de cottage-industrie zal tegen het licht gehouden moeten worden mede in het kader van de nieuwste kennis en ontwikkelingen zoals 3D printing/maakindustrie, wat lokale digitale fabricage mogelijk maakt. Hierbij vervult de Maakplaats van het project “We gaan het Meemaken” een praktische rol voor ontwikkeling. Ook het provinciale project “Snel internet Groningen” biedt goede aanknopingspunten om meer bedrijvigheid binnen de gemeentegrenzen te krijgen. Samen met bijvoorbeeld de Kamer van Koophandel dient gekeken te worden hoe impulsen kunnen wor-

den gegenereerd om daarmee een plan van aanpak te maken waarbij tevens de kansen van de potentie om tot een **Foodcluster** te komen worden benadrukt. Het tot stand brengen en profileren van een foodcluster, indien daartoe voldoende potentie is, biedt kansen voor investeringsmaatregelen en gerichte ontwikkeling en stimuleert aanverwante bedrijven tot vestiging. De Open Dag op het **bedrijventerrein De Marne** heeft geleid tot de verkoop 2 woonwerkkavels en opties op diverse kavels: reden om de komende jaren daar meer effort in te steken omdat het loont. Gekeken zal worden hoe hieraan een vervolg te geven. Daarin kan tevens de foodcluster gedachte en de maakindustrie een rol spelen.

In 2017 en 2018 willen we de profilering van het Waddengebied en het aanjagen van economische impulsen verder ondersteunen en de gemeenteraad voorstellen hiervoor budget beschikbaar te stellen.

2018 is het **Ploegjaar**. Er ligt een grote potentie om de activiteiten in dit jaar meer naar De Marne toe te trekken gezien de potentie van de lopende initiatieven PloegHuis (werktitel) en Werkmandorp Leens. Het biedt een kans om een duurzame bestending van de initiatieven tot stand te brengen waarmee een toeristische impuls aan het gebied wordt gegeven en de trek vanuit de stad Groningen sterk wordt vergroot. Het is van belang om daar tijd en energie op te zetten.

THEMA HERINDELING

De herindeling vraagt niet alleen van de bestuurders veel tijd en aandacht, maar trekt ook een wissel op de medewerkers binnen de organisatie die een actieve rol gaan vervullen binnen de herindelingsvraagstukken. Om dat goed te kunnen doen, en medewerkers de kans te geven tijdig deel te nemen aan een werkgroep is het raadzaam de medewerkers te faciliteren door een flexibel team van externe adviseurs in gereedheid te brengen als “**vliegende brigade**”. Deze mensen kunnen dan –waar op dat moment maar nodig- ingezet worden om gaten te dichten in de reguliere werkzaamheden. Dit is niet alleen een ambtelijk-organisatorisch verhaal, maar hangt heel nauw samen met (het succes van) de herindeling en is daarmee ook van groot bestuurlijk belang. Dekking van deze vliegende brigade komt uit de herindelingsmiddelen.

THEMA BESTUUR

Wij zitten in een tijdsgewricht waarin we zijn overgegaan van een burgerparticipatie naar overheidsparticipatie en een transitie maken naar gemeenschapskracht. Het traject dat is ingezet om deze **gemeenschapskracht** te initiëren en te versterken wordt ingevuld door de **vitaliteitcoördinator**. Haar rol is zeer divers: van het meedenken met dorpsbelangen, het verbinden van kennis en mens, het faciliteren van initiatieven tot het een intensieve inhoudelijke ondersteuning op onderdelen. Deze rol vervult de coördinator ‘buiten’ maar evengoed ‘in huis’.

Door de beperkte inzet van 20 uur per week in relatie tot het beroep dat op de coördinator wordt gedaan, kan het niet anders dan dat onderdelen niet of onvoldoende worden opgepakt. Het belang van het versterken van de gemeenschapskracht is echter evident; immers, ook met het oog op de herindeling is het belangrijk dat de dorpen sterk zijn. Dit resulteert in een dringende behoefte aan uitbreiding van de reguliere formatie van ½ naar 1 fte.

Naast het reguliere werk van de coördinator zijn door het jaar heen zaken die extra inzet behoeven. Voorbeelden hiervan zijn: de begeleiding van het dorp Ulrum, het project Boter bij de Vis, of het begeleiden van initiatieven voortkomend uit het Leefbaarheids- en Duurzaamheidsprogramma van de NAM, maar zeker ook het schetsen van het toekomstperspectief in het kader van de herindeling. Deze **modulaire inzet** van capaciteit vraagt ongeveer ½ fte op

jaarbasis. In 2017 en 2018 willen de inzet van de vitaliteitscoördinator verdubbelen van ½ naar 1 fte. en een modulaire inzet mogelijk maken. Hiertoe zullen we de gemeenteraad voorstellen budget beschikbaar te stellen.

De dorpen worden – in eerste instantie - door de vitaliteitscoördinator uitgenodigd om hun dorpsvisies te actualiseren. De gemeente gaat actief met hen in gesprek over de uitvoering van de dorpsvisies. Met name het taakveld Infra speelt hier een zeer grote rol. **Uitvoering** kan bestaan uit bijvoorbeeld het faciliteren van de dorpshuizen of dorpsbelangen-bestuurders, bijdragen (in welke vorm dan ook van) kunst en cultuur, sport, aanpassingen aan de openbare ruimte etc. Zeker in dat laatste geval wordt samen met het taakveld Infra gekeken of er synergie te maken is door bijvoorbeeld wensen/noden vanuit de dorpen te koppelen met beheer-en onderhoudsonderdelen die de afgelopen jaren wat minder aandacht hebben gekregen. Bijvoorbeeld

- het rooien van **zieke Essen**. Veel, meer dan 70%, van de bomen (Essen) in de gemeente De Marne zijn ziek. Om aan onze zorgplicht te voldoen en om risico's te vermijden komen we steeds vaker voor de keuze te staan tussen duur onderhoud, of het kappen van de zieke bomen en dan herplanten.
- Landschappelijke aanplant. Zoals de **landschappelijke beplantingen** er nu bij liggen, hebben zij weinig tot geen landschappelijke en natuurlijke waarden. Door eenmalige ingrepen kunnen de ecologische en landschappelijke waarden sterk verbeterd worden. Daarmee wordt ook de economische aantrekkingskracht (zowel voor het aantrekken van bedrijven als het stimuleren van recreatie & toerisme, een belangrijke economische pijler) vergroot. Bijkomend voordeel is dat de kosten voor onderhoud naar beneden gaan, omdat in het onderhoud een grote slag gemaakt is en daarna uitgevoerd kan worden volgens het principe begeleiding van de natuur. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat wanneer de heesters of bomen de ruimte krijgen om hun natuurlijke vorm aan te nemen, het onderhoud met 50 tot 66 % naar beneden gaat. Het verdient aanbeveling om de aanpak van landschappelijke beplanting te combineren met ingrepen in en rond de dorpen.
- **Mobiliteit**. De Agrosector realiseert zich dat de bedrijfsvoering meer en meer eisen stelt aan de openbare weg en invloed heeft op leefbaarheid en de verkeersveiligheid in en rondom de dorpen. Daarom heeft de sector in nauwe samenwerking met inwoners, dorpsbelangen, stakeholders, provincie en gemeente een plan gemaakt voor het oplossen van een groot aantal knelpunten. Dit plan is onlangs door de sector aangeboden. Het plan blijft nu steken op beschikbare middelen. Om draagvlak te houden bij de agrosector is het zeer wenselijk een begin te maken met de uitvoering.

De dorpen zijn een van onze grootste prioriteiten in 2017 en 2018. willen de inzet van de vitaliteitscoördinator verdubbelen van ½ naar 1 fte. en een modulaire inzet mogelijk maken (deze kan bestaan uit de inzet van expertise maar ook om capaciteit te ondervangen van het taakveld Infra, projectleiding, etc.)budget. Hiertoe zullen we de gemeenteraad voorstellen budget beschikbaar te stellen. Daarnaast willen wij ook echt werk maken van het wegnemen van knelpunten die in de dorpsvisies wordenesignaleerd. Of het nu gaat om maatregelen voor verkeersveiligheid, herinrichting van groen, verbreden of verstevigen van bermen (agromobiliteit) of het aanpassen van de openbare ruimte. Wij zullen de gemeenteraad vragen hiervoor middelen ter beschikking te stellen.

Communicatie met de burger is en blijft een van de belangrijkste speerpunten. Het **interne redactie bureau** heeft een nieuwe start gemaakt met het screenen van onze uitgaande brieven: hoe leesbaar en toegankelijk zijn wij voor de burgers? Aangezien de komende twee jaar de communicatie met de burger des te belangrijk wordt door het herindelingsvraagstuk, zal het redactie bureau ook daar een grote rol in spelen, om de begrijpelijkheid van de boodschap te waarborgen. Daar waar het kan wordt de gemeentelijke website opgeschoond en toegankelijker gemaakt. De inwoners van de gemeente De Marne worden actief geïnformeerd over, en daar waar het kan, actief betrokken bij plannen en beleidsvoornemens.. Dit vraagt het e.e.a. op het gebied van **communicatie en communicatiestrategie**. Heldere en frequente communicatie

verhoogt de kans op participatie en kan bijdragen aan verbreding van het draagvlak. Wij zullen de gemeenteraad vragen om extra middelen te voteren aan het budget voor externe inhuur, waaruit dan ook incidentele kosten op dit gebied kunnen worden gedekt.

THEMA FINANCIËN

Een groot gedeelte van de energie en aandacht zal de komende periode moeten worden gestoken in de voorbereiding van de herindeling. De uitdaging voor de komende jaren is om de eerdere goede financiële positie te behouden.

Vertaling van ambities naar €

Met deze notitie wordt richting gegeven aan ons beleid en de bestuurlijke- en ambtelijke inzet voor de komende periode. In onderstaande tabel zijn de onderdelen weergegeven (corresponderend met de Notitie Mid-Term waarvoor financiële ondersteuning kan worden ingezet).

Sommige ambities kunnen worden uitgevoerd binnen de capaciteit en lopende begroting, andere niet.

Financieel kader voor de ambities

- a) Enexis heeft het aandelenpakket van de gemeente gekocht ter waarde van € 1.512.000; Deze middelen zijn in een bestemde reserve Enexismiddelen gestort.
- b) Openstelling Tender 4 & 5 Kansrijk Groningen ad € 894.000.
- c) Aanvullende subsidie ad € 66.000 aanboren voor de uitbreiding van het Kind Centrum.
- d) Een deel van de Algemene Reserve aanwenden voor een bestemde reserve Mid Term.

Elke hierna genoemde ambtie zal zowel inhoudelijk als financieel afzonderlijk verder worden uitgewerkt en ter vaststelling aan de raad worden aangeboden. Dit is dezelfde methodiek die is gevolgd bij het programma Proloog.

Vanuit het collegeprogramma 2014-2018 kunnen de volgende doelstellingen/maatregelen worden genomen met bijbehorende financiële dekking:

	Onderdeel	benodigd
1.	Led verlichting in openbare verlichting	€ 300.000
2.	Uitbreiding Kind Centrum (€ 66.000 subsidie, € 10.000 cofinanciering)	€ 76.000
3.	Gymnastiekles en sportdorp Leens	€ 150.000
4.	Werelderfgoedcentrum	€ 1.000.000
5.	Profilering Wadden, economische impulsen	€ 50.000
6..	Toevoeging aan budget inhuur, waaronder voor communicatie	€ 50.000
7.	Uitvoering plannen dorpen (waaronder agromobiliteit, zieke essen, landschapsbeplanting etc.)	€ 1.271.000
8.	Extra inzet vitaliteit dorpen: uitbreiding fte en handgeld voor dorpsbelangen	€ 205.000
	Totaal	€ 3.102.000
	Bestemde reserve Mid Term Middelen (dekking uit Algemene reserve €630.000 waaraan de Bestemde reserve Enexis Middelen is toegevoegd € 1.512.00)	€ 2.142.000
	Te verwachten subsidie Tender 4 en 5 Kansrijk Groningen € 894.000 en een aan te vragen aanvullende subsidie € 66.000 uitbreiding Kind Centrum	€ 960.000